

RESOLUCIÓ AMB RELACIÓ A L'AFECTACIÓ QUE LES MESURES PRESES PER FER FRONT A LA PANDÈMIA DE COVID-19 TENEN EN ELS DRETS DELS INFANTS A CATALUNYA

SÍNDIC
EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

Antecedents

La pandèmia de la COVID-19

En data 11 de març l'Organització Mundial de la Salut (OMS) declara que el brot causat pel virus SARS-CoV-2 s'ha convertit en pandèmia.

La ràpida propagació de la malaltia causada per aquest virus, anomenada COVID-19, i les afectacions greus en la salut de les persones que genera la malaltia, especialment en pacients més vulnerables, ateses les patologies prèvies que poden tenir o la seva avançada edat, però també en el conjunt de la població, comprometen el sistema sanitari de la major part de països afectats, també el nostre, i l'aboquen a una situació crítica de disponibilitat dels recursos existents i, per tant, de garantia del dret a la salut i atenció sanitària de la població.

Atesa la necessitat d'atendre aquesta emergència sanitària sense precedents en un món global s'ha decidit, en la major part de països afectats, prendre una sèrie de mesures de contenció per alentar i apaivagar la pressió en el sistema sanitari i millorar l'atenció dels pacients greument afectats per aquesta patologia, i també de la resta de població que pugui requerir atenció del sistema sanitari.

Així, la Comissió Europea, en comunicació de 13 de març, ja esperonava els països europeus a coordinar les accions davant una pandèmia de dimensió també paneuropea i oferia el suport de les institucions i el pressupost comunitari a les mesures preses en l'àmbit nacional.

Aquestes mesures, però, evidentment, han comportat, comporten i comportaran greus conseqüències en l'economia i les relacions socials i, per tant, en l'esfera de drets de les persones, més enllà del dret a la salut directament afectat per la crisi i que s'intenta principalment salvaguardar. Per fer front també a aquestes afectacions, en l'àmbit estatal i també en l'àmbit de l'Administració de la Generalitat de Catalunya s'han pres mesures extraordinàries per pal·liar les conseqüències d'aquesta greu crisi a tots els nivells.

Amb aquesta actuació d'ofici, el Síndic, lluny de qüestionar les mesures preses i de polemitzar amb relació a la greu crisi existent, pretén, com a institució amb l'encàrrec de vetllar pels drets dels infants i adolescents, posar el focus en la garantia dels drets d'aquest col·lectiu i les diferents afectacions que comporta l'excepcional situació. Entén que els drets dels infants i els adolescents s'han de posar en relleu en la gestió d'aquesta crisi sense precedents immediats i s'han d'atendre, en la mesura que sigui possible, les seves necessitats específiques, tot fent prevaler també l'interès primordial de l'infant.

En aquest sentit, mitjançant aquesta actuació, es farà referència a les principals decisions polítiques i les mesures normatives preses fins al moment, i també a alguns informes, recomanacions i declaracions que s'han emès en l'àmbit internacional, per poder aportar, des de la singular perspectiva de defensa dels drets i les llibertats dels infants i adolescents, algunes consideracions i recomanacions en la gestió d'aquesta emergència.

Principals mesures preses en l'àmbit estatal

El dia 14 de març, mitjançant el Reial decret 463/2020, es declara l'estat d'alarma, d'acord amb el que disposen la Constitució espanyola i la Llei orgànica 4/1981, d'1 de juny, per poder gestionar la situació de crisi sanitària per la qual s'adopten mesures de limitació de la llibertat de circulació, requisites temporals i prestacions personals obligatòries, i també mesures de contenció en l'àmbit educatiu, laboral, comercial, recreatiu o de llocs de culte.

Prèviament, ja s'havien adoptat mesures en l'àmbit nacional mitjançant el Reial decret-llei 6/2020, de 10 de març, i el Reial decret-llei 7/2020, de 12 de març, destinades a reforçar el sistema sanitari, donar suport a famílies i empreses afectades i a garantir prestacions de la seguretat social a persones treballadores confinades.

En data 17 de març s'aprova el Reial decret-llei 8/2020, que concreta i amplia mesures urgents i extraordinàries que s'han d'adoptar per fer front a l'impacte econòmic i social de la crisi sanitària, i s'aporta un influx econòmic molt significatiu a aquest efecte.

Entre les disposicions de l'instrument legislatiu esmentat, el capítol primer fa referència a les mesures de suport a treballadors, famílies i col·lectius vulnerables que es veuen especialment afectats, com ara les persones dependents, i també s'estableixen ampliacions en la cobertura dels subministraments de serveis públics essencials i mesures de protecció de l'habitatge als deutors hipotecaris.

Així mateix, es dota d'un fons social extraordinari de 300 milions d'euros mitjançant transferències del Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030 a les comunitats autònomes per finançar prestacions bàsiques de serveis socials i es permet fer ús d'una quantitat equivalent a les corporacions locals d'arreu de l'Estat, corresponent al superàvit de l'exercici 2019, per finançar les prestacions de serveis i ajuts econòmics del sistema per a l'autonomia i atenció a la dependència.

En aquest cos normatiu també s'hi estableix un conjunt de mesures i recomanacions pel que fa a l'ús del treball a distància i la conciliació de les obligacions laborals amb els deures d'atenció a persones dependents, atesa la decisió de tancar diversos establiments públics o concertats, com ara centres escolars, residències de gent gran o centres de dia, mitjançant l'adaptació de l'horari i la reducció de jornada, juntament amb moltes altres mesures de diversa índole que no estan tan directament relacionades amb l'objecte d'aquesta actuació.

En data 22 de març, es publica en el BOE una recopilació actualitzada de la normativa en la matèria COVID-19 publicada fins al moment, que l'Agència Estatal BOE manté actualitzada amb enllaços a la normativa autonòmica aprovada i publicada en el diari oficial corresponent.

Entre la normativa esmentada cal destacar quines han estat les previsions que s'han fet específicament pel que fa a l'atenció d'infants i adolescents:

- El Reial decret 463/2020, de 14 de març, mitjançant el qual es declara l'estat d'alarma, que, en l'article 7, i pel que fa a la limitació de circulació per vies o espais d'ús públic, exigeix que les activitats exceptuades es facin individualment, excepte que s'acompanyi persones amb discapacitat, menors d'edat o persones grans, i entre les activitats que es poden fer s'hi estableixen l'assistència i la cura de gent gran, menors d'edat, dependents, persones amb discapacitat o especialment vulnerables. També exceptua de la suspensió de terminis les mesures cautelars en els procediments de violència sobre la dona o sobre infants i adolescents menors d'edat i les mesures que l'autoritat judicial pugui adoptar per protegir un infant o adolescent menor d'edat sobre la base de l'article 158 del Codi civil.
- El Reial decret- llei 7/2020, de 12 de març, en l'article 8 preveu el dret bàsic a l'alimentació d'infants en situació de vulnerabilitat que estiguin afectats pel tancament de centres educatius. En concret, s'indica que les famílies d'infants beneficiaris de beques o ajuts de menjador durant el curs escolar que estiguin afectats pel tancament de centres educatius tenen dret a ajuts econòmics o la prestació directa de distribució d'aliments, que es gestionarà de manera coordinada entre els serveis socials d'atenció primària, els centres escolars i els departaments corresponents. En seran beneficiàries les famílies de l'alumnat d'educació infantil, educació primària i secundària obligatòria.
- La Instrucció de 19 de març de 2020 del Ministeri de Sanitat, mitjançant la qual s'estableixen criteris interpretatius per a la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19, en l'apartat segon, indica que habiliten les persones amb discapacitat que tinguin alteracions conductuals, com ara persones amb diagnòstic d'espectre autista i conductes disruptives que es vegi agreujat per la situació de confinament derivada de la declaració de l'estat d'alarma, i un acompanyant de circular per les vies d'ús públic, sempre que respectin les mesures necessàries per evitar el contagi.
- En desplegament també d'aquesta normativa, l'Ordre TMA/254/2020, de 18 de març, mitjançant la qual es dicten instruccions en matèria de transport per carretera i aeri, especifica que els desplaçaments que es duen a terme mitjançant transport públic de viatgers en vehicle de turisme s'han de fer individualment, excepte que s'acompanyin persones amb discapacitat, menors d'edat, gent gran o qualsevol altra causa justificada.

Principals mesures en l'àmbit de Catalunya

El dia 3 de març s'activa el pla d'alerta PROCIGAT, Pla territorial de protecció civil de Catalunya per a emergències generals i incidències greus en el subministrament de productes bàsics, en fase de prealerta amb les primeres confirmacions d'afectats a Catalunya.

El dia 11 de març el president anuncia el pas a la fase d'alerta del Pla i s'acorden mesures preventives com ara la suspensió d'activitats de més de 1.000 persones i es limita l'aforament a un terç en les activitats d'inferior capacitat (Resolució SLT/704/2020).

El dia 13 de març s'ordena el tancament d'àrees comercials, excepte les destinades a productes de primera necessitat, com ara alimentació i medicaments; es tanquen locals d'oci i pistes d'esquí, i es demana al Govern espanyol el confinament de Catalunya. S'ordena el confinament de tota la població a la llar i la limitació de la circulació a l'exterior, d'acord també amb les indicacions preses en l'àmbit estatal.

En l'àmbit educatiu

Després de diverses mesures de contenció preses amb relació als infants durant la setmana en què es desencadena la crisi (la setmana del 9 de març)– com ara la suspensió d'activitats interescolars, les sortides, el tancament puntual d'alguns centres educatius en què s'havia detectat un cas positiu d'infecció de COVID-19, els centres de lleure i esplai i les activitats esportives federades i escolars–, finalment, el dia 12 de març, el Govern de la Generalitat, en el marc del pla d'actuació PROCIGAT per a emergències associades a malalties transmissibles emergents amb potencial d'alt risc, adopta la decisió de tancar, a partir del dia 13 i fins al dia 27 de març, ambdós inclosos, tots els centres educatius de Catalunya, tant de titularitat pública, privada o concertada com de qualsevol altra titularitat i de diferents etapes educatives (Resolució INT/718/2020)

Aquest fet implica la suspensió de l'activitat en un total de 5.492 centres i 1.565.478 alumnes. S'insta el Govern central a prendre les mesures necessàries per garantir els drets del conjunt de les famílies.

El dia 17 de març, el Departament d'Educació, i per evitar la discriminació per raons socioeconòmiques i familiars de l'alumnat, anuncia que totes les tasques escolars que es puguin encarregar alumnat durant aquest període pels centres escolars no es poden considerar ni lectives ni avaluables, malgrat que s'ofereixen orientacions i activitats adreçades a l'alumnat i s'activen plataformes digitals lectives (Orientacions per als centres educatius sobre activitats per als alumnes a causa del tancament pel coronavirus).

També s'acorda amb Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio la promoció de continguts que poden contribuir a l'aprenentatge dels infants i a reduir l'anomenada bretxa digital que pot suposar per a gran part de l'alumnat l'exigència de disposar de connectivitat i ordinador a casa per seguir els continguts facilitats pels centres educatius.

El dia 21 de març, s'activa el Pla d'acció: Centres educatius en línia per garantir l'aprenentatge en línia de l'alumnat. L'objectiu és proporcionar als centres educatius els recursos i les eines digitals necessàries que puguin donar continuïtat a l'aprenentatge en termes d'equitat i de qualitat. S'indica que s'impulsarà l'aprenentatge en línia dels centres educatius mitjançant l'ús d'entorns virtuals amb el portal EIX, que ja fan servir moltes escoles, però per a les escoles i instituts que no en tenen el Departament d'Educació indica que posarà a disposició de l'alumnat l'entorn virtual EIX d'aprenentatge.

Es reforçarà la comunicació entre centres i la comunitat educativa a través del portal NODES, del qual ja formen part 2.000 centres actualment i per mitjà del qual també es podran facilitar recursos a les famílies.

Finalment, s'inicia un pla intensiu de formació del professorat i d'acompanyament als centres per mitjà del portal ODISSEA.

També s'indica la posada a disposició de l'alumnat i el professorat de cicles formatius, de recursos formatius, malgrat l'especial dificultat de substituir l'aprenentatge competencial presencial en tallers i aules tècniques en aquest àmbit.

El dia 17 de març també s'anuncia l'ajornament de la preinscripció escolar i la matriculació de tots els ensenyaments i l'ajornament de la data de la realització de les proves d'accés a la universitat *sine die*.

En l'àmbit social

Una de les principals mesures que es duen a terme, fruit de l'acord entre el Departament d'Educació i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, i en aplicació del que també disposa el Reial decret-llei 7/2020, és el bescanvi de les 140.000 beques de menjador concedides per targetes moneder, i també per a les 20.000 persones usuàries dels serveis d'intervenció socioeducativa amb servei d'àpat, per un import total de sis milions d'euros a gestionar per mitjà d'ajuntaments i consells comarcals.

Es prenen mesures de diversa naturalesa, entre d'altres: el tancament de CDIAP, CAD, SEVAD, l'anul·lació de les activitats en centres oberts i serveis d'intervenció socioeducativa, la suspensió de totes les activitats de la Xarxa d'Albergs de Joventut i l'emissió de recomanacions per als serveis de les àrees bàsiques de serveis socials de prioritzar situacions urgents de persones vulnerables i d'emergència social, servei d'atenció domiciliària, alimentació i infants (13 de març).

En data 12 de març, la DGAIA publica un conjunt d'instruccions per evitar la propagació i protegir les persones que viuen en centres residencials d'infància i adolescència i el personal. A més, se suspelen les visites i els permisos de sortida a casa de familiars i les excursions i sortides grupals a l'exterior, i també les activitats de lleure fora del centre residencial de protecció.

Pel que fa a l'ICAA, es posposen els acoblaments entre infants i adolescents, a excepció dels acolliments d'urgència i de diagnòstic o preadoptius quan la procedència del nadó sigui un hospital; les entrevistes de seguiment i visites domiciliàries de seguiment d'acolliments només es faran en casos d'urgència i

s'indica que caldrà intensificar el contacte telefònic o per mitjans telemàtics en la resta de casos. Així mateix, es posposen les entrevistes, sessions informatives i formatives, siguin grupals o individuals. Els acompanyaments a visites mèdiques en aquests casos només es faran si són estrictament necessaris i no es poden ajornar per motiu de salut (15 de març).

Se suspenen les visites presencials de serveis tècnics de punt de trobada, es reorganitzen els serveis d'intervenció especialitzada i s'ofereixen alternatives de contacte via telefònica o telemàtica. S'indica que l'Institut Català de les Dones i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies reorganitzen els serveis que gestionen per poder garantir l'atenció a les dones en situació de violència masclista, amb l'objectiu que no hi hagi cap dona desatesa, malgrat la dificultat de mobilitat i atenció presencial. La situació de confinament, en què la convivència és permanent i forçosa i la mobilitat és reduïda o nul·la, pot afavorir les situacions de conflicte i de violència, i per aquests motius es decideix reforçar la comunicació del telèfon 900900120 i dels serveis d'intervenció especialitzada via telefònica.

Es garanteix la tramitació dels casos més urgents de renda garantida de ciutadania (RGC).

En data 19 de març, s'acorda generar un circuit logístic únic, conjunt per a salut i afers socials i que inclou centres residencials per distribuir equips de protecció, i es crea una borsa d'emergència de persones inscrites al SOC amb perfil professional adequat per incorporar-se d'urgència en equips de residències que ho necessitin. Quan es confirma algun positiu o hi ha persones en aïllament, si el centre residencial estima que en pot necessitar més, s'activa un segon circuit d'urgència de la logística del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies que permet fer-ne el lliurament urgent. S'activa un centre d'atenció telefònica per atendre les incidències i consultes que puguin tenir els equips de professionals de les residències que depenen del Departament, com ara l'aplicació de protocols d'aïllament, necessitat de d'incorporar nous professionals, etc.

Hi ha 1.430 centres residencials dependents del Departament, entre els quals hi ha els centres de la DGAIA, salut mental i discapacitat.

En l'àmbit de justícia

En data 13 de març, en un primer moment, es va acordar que s'ajornaven els vis a vis íntims i familiars a les presons, que inclouen els vis a vis amb parelles sentimentals, les familiars amb fins a quatre persones i les de convivència amb la parella i els infants de fins a deu anys. Sí que s'acorda mantenir les visites d'amics i familiars per locutori amb separació de vidre i comunicació per mitjà de l'intèrfon. També s'indica que s'incrementarà el nombre de trucades telefòniques. També s'ajornen els permisos. Així mateix, s'apliquen les restriccions d'entrades i de sortides a les presons i als centres educatius de justícia juvenil.

D'altra banda, pel que fa al règim de guarda i custòdia d'infants de pares separats, el Ministeri de l'Interior va fer arribar una circular a les forces de seguretat en què autoritza el desplaçament d'infants de pares separats al lliurament a l'altre progenitor, sempre que es faci amb les mesures de seguretat

adequades. Així mateix, ho va difondre Protecció Civil del Departament d'Interior en un qüestionari sobre restriccions d'activitats per la COVID-19 de 14 de març.

En data 18 de març, però, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya remet l'acord que adopten els jutjats de família de Barcelona en què es commina els progenitors a reduir al màxim la mobilitat dels infants i adolescents, encara que indica que el confinament no suposa l'incompliment de les resolucions judicials. En concret, emeten els acords i les consideracions següents amb relació al règim de guarda i custòdia durant el període en què s'ha declarat l'estat d'alarma:

- En primer lloc, s'indica que si algun dels progenitors presenta símptomes de contagi o ha resultat positiu en el test de la COVID-19, en interès dels fills menors a càrrec, i per evitar la propagació del virus, és preferible que la guarda i custòdia l'exerceixi l'altre progenitor, entenent-se que concorre força major que suspèn provisionalment les mesures acordades.
- Més enllà d'aquest supòsit, i per a millor compliment dels acords de les autoritats sanitàries i excepte en supòsits justificats documentalment, el sistema de responsabilitat parental l'ha d'exercir el progenitor que en tingui la guarda en aquell moment, en supòsits de guarda i custòdia compartida.
- S'hauran de facilitar particularment per mitjans telemàtics, skype, Facetime, o videotrucada de WhatsApp, el contacte amb el progenitor no custodi, sempre que no es pertorbin les rutines i els horaris de descans dels infants, i es demana que s'arribin a acords, atès que els jutjats només atenen casos de risc.

Principals mesures en l'àmbit local

Els diversos ajuntaments d'arreu de Catalunya han emès decrets, resolucions i comunicats amb relació a les mesures de prevenció i seguretat al seu municipi per frenar l'expansió de la COVID-19.

Són mesures relatives a la protecció, com ara el tancament d'establiments, la suspensió d'activitats, la tramitació no presencial a les oficines municipals, tasques de desinfecció, etc., però també mesures de tipus social, com ara la gestió com a intermediari de donacions de materials, voluntariat, campanyes de donació de sang, el reforç del serveis d'àpats a domicili i l'atenció domiciliària, la gestió de les targetes menjador, etc. Alguns municipis també acorden aplicar rebaixes i exempcions a taxes i tributs municipals durant aquest període i mesures de bonificació fiscal per pal·liar els efectes econòmics entre el teixit empresarial del municipi i la població en general.

Finalment, i en aplicació de la normativa estatal, també es preveu per al personal de l'Ajuntament la possibilitat de fer teletreball, sobretot en persones que tinguin fills en edat d'escolarització, fins i tot menors de divuit anys a càrrec afectats pel tancament de centres educatius, que abans no haguessin fet teletreball i altres mesures de flexibilització laboral.

L'Ajuntament de Barcelona, per exemple, emet un decret d'alcaldia el dia 14 de març, d'establiment de mesures preventives, de protecció i organitzatives amb motiu de la COVID-19 i es crea un comitè de coordinació i seguiment de l'evolució del virus a la ciutat per coordinar i seguir les diferents mesures que s'estableixin en l'àmbit municipal amb cooperació amb les autoritats responsables del Pla bàsic d'emergència municipal.

D'altra banda, el dissabte 21 de març, 50 alcaldes catalans, gairebé tots els de l'àrea metropolitana, demanaven al president de la Generalitat més suport i coordinació per fer efectiu el servei d'àpat a infants beneficiaris de beques menjador i usuaris dels serveis d'intervenció socioeducativa. Diputacions, ACM, FMC i AMB, entre d'altres, van manifestar ja en la reunió de coordinació amb el món local, el dia 19 de març, la manca de coordinació amb relació a la gestió d'ajuts i, en concret, sobre el repartiment de les targetes moneder anunciades. S'indicava que no es disposava de les dades de les persones amb qui s'havia de contactar per poder organitzar el repartiment de les targetes amb garanties de seguretat, targetes que tampoc no havien arribat a municipis com Barcelona, d'acord amb declaracions de l'alcaldesa el 23 de març. Alguns ajuntaments i consells comarcals també han criticat que la gestió d'aquests ajuts no es fes des dels centres educatius, en lloc dels serveis socials, que estan en serveis mínims per atendre urgències socials.

En el cas de Barcelona, s'ha arribat a un acord amb el Consorci d'Educació de Barcelona perquè sigui aquesta administració la que distribueixi els ajuts d'acord amb els protocols de seguretat establerts per les autoritats sanitàries. CCOO planteja problemes de seguretat en el repartiment de les targetes per a les famílies i el personal.

Informes i declaracions amb relació als drets dels infants en la crisi de la COVID-19

L'alta comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans ja alertava el dia 6 de març de la necessitat que totes les mesures que s'adoptessin per contenir la propagació de la malaltia COVID-19 posessin sempre al centre la garantia de drets. En aquest sentit, Bachelet indicava que era molt important que les accions empreses no suposessin més discriminació per als col·lectius més empobrits i vulnerables, i en concret, exigia que el tancament de les escoles no revertís desproporcionadament en les dones i que es vetllés per evitar l'estigmatització i la xenofòbia, entre d'altres.

El dia 16 de març, un grup d'experts en drets humans de les Nacions Unides (compost per relators especials i experts independents de les Nacions Unides, entre d'altres) insten els estats a evitar extralimitar-se en les accions preses per respondre al coronavirus, intentant que les mesures siguin proporcionades, necessàries i no discriminatòries.

L'OMS, juntament amb la Federació Internacional de Societats de la Creu Roja i de la Mitja Lluna (FICR) i UNICEF, publica un conjunt de mesures per prevenir la propagació del coronavirus entre els centres educatius i amb presència d'infants i adolescents.

Indica que no és possible determinar l'extensió de la infecció per aquest virus entre els infants, el paper que tenen els infants en la transmissió, si són menys susceptibles a contraure el virus o si presenten clínicament de manera diferent la malaltia. Es desconeixen els motius, segons s'informa, però certament es constata que els infants solen presentar símptomes menys greus de la malaltia que els adults, però el risc de contraure el virus i de derivar en complicacions no és zero. Així mateix, s'ofereixen recomanacions per evitar els efectes negatius sobre l'aprenentatge i el benestar dels infants en cas de tancament d'escoles, i mesures per protegir infants en cas que les escoles continuïn obertes (Key Messages and Actions for COVID-19 Preventions and Control in Schools (març 2020)). La prestigiosa publicació *Pediatrics*, d'altra banda, en un article del 16 de març sobre els casos d'infants a la Xina, constata que els casos greus eren els nadons de menys d'un any, principalment, o altres infants immunodeprimits o amb altres problemes previs.

Hi ha algunes controvèrsies entre representants de l'OMS que no veien amplificació de la transmissió del virus en escoles i centres educatius –i, per tant, no hi veien motiu per tancar-les, ja que, per contra, això podia revertir negativament en la salut integral dels infants i adolescents– i els representants que consideraven que eren un factor clau de transmissió.

En data 6 de març, la UNESCO també indicava que l'educació continua sent el principal ascensor social per a la població en risc d'exclusió i demana a tots els governs que, davant la crisi del coronavirus, prenguin totes les mesures possibles perquè el tancament de les escoles no augmenti la bretxa social ja existent. Esperonava els ministeris d'educació a continuar l'educació a distància per garantir la inclusió i l'equitat. Demanava que no s'obligués els infants i adolescents a contraposar el dret a la salut amb el dret a l'educació.

L'UNICEF ha publicat diversos articles i consells sobre com abordar la crisi del coronavirus tot salvaguardant el benestar emocional, la seguretat i la protecció dels infants i adolescents, proporcionant informació veraç, i finalment garantint la continuïtat de l'aprenentatge quan no hi ha escola, via ràdio o en línia (Declaració directora executiva d'UNICEF sobre la pandèmia de la COVID-19 de 18 de març)

El dia 18 de març, l'Agència de la Unió Europea per als Drets Fonamentals (FRA) anuncia que, malgrat que entén l'amenaça que suposa la COVID-19 per a la salut i la vida, està elaborant un informe sobre l'impacte de les respostes al virus en els drets fonamentals, com ara la llibertat de moviment i reunió, i també en la discriminació i el discurs de l'odi; informe que farà públic per Setmana Santa.

D'altra banda, Save the Children alerta sobre l'impacte psicològic de la pandèmia en els infants, especialment els que han de fer confinament o aïllament o s'han de separar dels pares i famílies per raó de salut. Així mateix, avisa del risc que suposa per a molts infants vulnerables el tancament de les escoles, les quals suposen un recurs tant per garantir l'aprenentatge com l'alimentació i altres elements de protecció.

El dia 19 de març, Human Rights Watch publica un extens informe sobre els reptes que la crisi del coronavirus suposa per a la garantia de drets i emet recomanacions als governs i altres actors socials per assolir aquest respecte als drets humans. Entre les preocupacions que planteja l'informe, destaca la

protecció de persones institucionalitzades, el dret a l'educació quan les escoles són tancades, la discriminació en l'impacte de la crisi entre dones i nenes, i la garantia que el dret a la salut arribi a tota la població sense cap tipus de discriminació.

CONSIDERACIONS

La situació d'emergència sanitària global en què ens trobem, sense precedents immediats al nostre país, ha obligat les diferents administracions a prendre mesures a un ritme molt ràpid, i especialment destinades a la contenció de la propagació del virus i la protecció de la salut de la població, sobretot la més vulnerable a la infecció greu per aquest patògen: la més envellida i emmalaltada.

En aquesta situació d'emergència que ha abocat l'Estat espanyol a decretar l'estat d'alarma, confinar la població a casa seva i a limitar la circulació de persones, és perillós no veure compromès l'exercici d'altres drets també molt importants, i és primordial que es visibilitzin els drets de les persones que, ja sigui per la seva situació o per la seva condició o naturalesa, dins de la nostra societat, de manera ordinària, ja pateixen discriminació en l'exercici dels seus drets.

En aquest sentit, el Pacte internacional dels drets econòmics, socials i culturals de les Nacions Unides estableix que el dret al màxim nivell de salut física i mental possible obliga els estats a prendre mesures per a la prevenció, el tractament i el control de les malalties epidèmiques, endèmiques, professionals i de tota mena. El Comitè de les Nacions Unides pels Drets Econòmics, Socials i Culturals que supervisa el compliment del pacte, ha afirmat:

“El Dret a la salut està fortament relacionat amb l'efectivitat d'altres drets humans previstos en la Declaració de drets humans, com ara el dret a l'alimentació, a l'habitatge, al treball, a l'educació, a la dignitat, a la vida, a la no-discriminació, a la igualtat, a la prohibició de violència i tortura, a la intimitat, a l'accés a la informació, i a la llibertat d'associació, reunió i moviment. Aquests i altres drets i llibertats també aborden components del dret a la salut.

El dret a la salut comprèn que els serveis sanitaris estiguin disponibles i siguin suficients en quantitat, accessibles a tothom sense discriminació de cap tipus, respectuosos amb codis ètics i culturalment apropiats, i científicament i mèdicament adequats i de qualitat.”

Els Principis de Siracusa, adoptats pel Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides el 1984 i el Comitè General de Drets Humans de Nacions Unides en situacions d'emergència i llibertat de moviment, proveeixen d'orientacions i de recomanacions als governs quan apliquen restriccions als drets humans per motius de salut pública o emergència nacional. Totes les mesures que es prenguin per protegir la població que limiten drets i llibertats han de ser legals, necessàries i proporcionades. Els estats d'emergència, s'entén també d'alarma, han de ser limitats en la durada i en la limitació de drets, tenint en compte l'impacte desproporcionat en determinats col·lectius específics de la població o grups més marginalitzats.

La Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant de 1989 exigeix als estats membres que tota mesura que concerneixi un infant, entès com a persona menor de divuit anys, ha de prendre com a consideració principal l'interès primordial de l'infant.

1. Interès superior de l'infant, dret de participació dels infants i escolta (articles 3 i 12)

El Síndic considera molt important remarcar que en la gestió de la crisi sanitària i en les mesures preses per protegir la població i salvaguardar el dret a la vida i la salut de totes les persones s'ha de prendre en consideració l'interès primordial de l'infant.

En els instruments jurídics de què s'ha fet esment en els antecedents de la resolució, l'infant o adolescent, com a subjecte de drets, resta invisibilitzat.

Es veu directament afectat per mesures com ara el tancament dels centres educatius i la supressió de les activitats educatives complementàries i de lleure de què gaudia, atès que se'l considera com a agent principalment transmissor del virus, i les seves necessitats i riscos en aquest sentit no apareixen clarament especificades en cap dels instruments jurídics esmentats, més enllà de la garantia al seu dret a l'alimentació en cas que formi part de famílies beneficiàries de beques de menjador.

El col·lectiu dels infants i adolescents com a subjectes de drets està sovint invisibilitzat, i el Síndic ja ha fet constar per mitjà dels seus informes i resolucions la necessitat que es respectin els drets a la participació i l'escolta dels infants i adolescents en les decisions polítiques i socials que els afecten com a subjectes de drets.

En aquest cas, ateses la urgència i l'excepcionalitat de la situació, encara amb més mesura, en la presa de decisions hi manca un esment dels infants i una justificació clara i rigorosa de la ponderació de drets en conflicte que s'ha dut a terme, per assegurar que en cadascuna de les mesures acordades s'ha pres en consideració l'interès primordial de l'infant.

Ja en l'informe del Síndic sobre el tractament en els mitjans de comunicació dels infants i adolescent es detectava, com a vulneració principal en la imatge que projectaven dels infants els mitjans, que els infants i adolescents eren tractats com a subjectes passius i des d'una perspectiva adultocèntrica.

Els infants i adolescents sovint queden relegats a la participació en afers que no es consideren rellevants socialment, de l'àmbit del lleure, i en què la seva opinió no pugui variar substancialment la decisió presa per l'adult.

Són percebuts com a objecte de regulació i protecció per fer efectives unes mesures decidides per adults, explicades als adults i per atendre un problema que, en aquest cas, també té una afectació principal en la població adulta. La participació i escolta dels infants, que ja és escassa en totes les decisions que els afecten en la vida ordinària, es posiciona, en situació d'emergència, en un lloc encara més ignot. Es ressitua l'infant en l'àmbit privat, on ha estat emplaçades durant molts anys la criança i l'educació dels infants, sota

l'autoritat del *pater familias*, i no com a subjecte de dret en una societat on tenen cabuda totes les persones que hi conviuen com a plens subjectes de dret.

Malgrat que la decisió tècnica més adequada i proporcionada continuï sent el confinament absolut dels infants i adolescents als domicilis per a la millor gestió d'aquesta crisi –mesura que aquesta institució no pot qüestionar, ni tampoc la relació d'excepcions que s'han plantejat, comparades per alguns sectors crítics, fins i tot irònicament (mascotes) amb les necessitats dels infants–, el Síndic sí que valora oportú que el govern competent emeti un missatge adreçat als infants i adolescents en què s'exposin les mesures que els afecten, se'ls convidi a participar i a exposar les consideracions oportunes i es recullin les necessitats específiques que es puguin plantejar, per mitjà dels òrgans de representació de què disposen o dels mitjans de comunicació o de la manera que se'ls pugui fer més accessible.

La decisió de la primera ministra de Noruega, Erna Solberg, de fer una conferència de premsa especialment adreçada als infants del país per comunicar la crisi de la COVID-19 i explicar-los la situació i les mesures preses és una bona pràctica en aquest sentit. En aquesta conferència de premsa, la primera ministra va comunicar-los, entre d'altres: “Han estat dies especials. Molts infants pensen que fa por. Està bé tenir por quan passen tantes coses al mateix temps. Fins i tot si l'escola ha estat contaminada, gairebé tots estareu bé, també el pare i la mare, si estan infectats”.

A la conferència de premsa la primera ministra anava acompanyada dels ministres d'Educació i de Família i Infància. Els tres governants van respondre preguntes que s'havien publicat a través d'un programa de televisió i un diari noruecs adreçats a infants.

Així mateix, el primer ministre del Canadà, Justin Trudeau, durant el seu setè discurs quotidià sobre la resposta del Canadà a la pandèmia de COVID-19 es va adreçar directament als infants del país per agrair-los la seva col·laboració i demanar-los que seguissin les normes de distanciament social: “Gràcies per ajudar els vostres pares a treballar des de casa, per sacrificar el vostre dia a dia habitual i per haver d'estudiar les matemàtiques des de la taula de la cuina i confiar en la ciència” .

En aquest sentit, es valora molt positivament l'emissió especial del programa *InfoK* del dia 20 de març on alguns infants adrecen preguntes al president Torra amb relació a la crisi del coronavirus.

2. Dret a gaudir del màxim nivell de salut possible i d'equipaments de tractament de les malalties i de restabliment de la salut (article 24)

Malgrat que la salut de la població ha estat el motiu principal pel qual s'han pres i s'estan prenent totes les mesures relacionades amb la crisi de la COVID-19, poc s'ha parlat del dret a la salut dels infants i adolescents, més enllà de ser-ne transmissors per a la resta de la població.

La major part d'informació publicada respecte dels efectes de la malaltia en infants i adolescents indica que no els afecta o és especialment poc virulenta entre els infants i adolescents, fins i tot entre els nadons. De fet, de les xifres publicades pel Centre de Coordinació d'Alertes i Emergències Sanitàries del

Ministeri de Sanitat el 22 de març de 2020 s'extreu que només hi ha hagut un infant mort de 10 a 19 anys, tot i que sí 34 infants de 0 a 9 anys, un d'ells a l'UCI, i 15 adolescents de 10 a 19 anys hospitalitzats per COVID-19.

No obstant això, el dia 16 de març l'OMS va alertar de l'afectació que el virus també pot arribar a ser crítica i greu, i fins i tot causar la mort, en el cas dels infants i va emetre directrius específiques per a la cura d'adults grans, infants i dones embarassades.

En concret, una doctora especialista de l'OMS va indicar que “és important que tractem els infants com a població de risc”. D'altra banda, va assenyalar també l'afectació superior que el virus pot tenir en poblacions infantils d'alta prevalença del VIH o desnutrició. Igualment, cal prestar especial atenció als infants amb patologies prèvies.

Així, per exemple, s'han emès recomanacions específiques per als infants amb errors innats del metabolisme (Recomanacions emeses per l'Associació espanyola per a l'estudi dels errors innats del metabolisme i la Societat espanyola d'errors innats del metabolisme (AECOM i SEEIM)), per a infants amb diabetis (emeses per la Federació Internacional de Diabetis sobre el COVID-19) i per a infants amb risc d'immunosupressió, entre d'altres. També pel que fa a la prevenció de la malaltia en nadons en l'embaràs i postpart, la Societat Espanyola de Neonatologia i l'OMS recomanen el manteniment de la lactància materna, sempre extremant la higiene de mans i mascareta, entre altres recomanacions, si la mare o un familiar contreu la malaltia.

També s'han emès recomanacions específiques d'hospitals especialitzats en pediatria, pel que fa als infants i adolescents amb TCA (trastorn de conducta alimentària) i TEA (trastorn d'espectre autista), únic col·lectiu específicament previst en la Instrucció de 19 de març de 2020 mitjançant la qual s'estableixen criteris interpretatius per a la gestió de la crisi sanitària ocasionada per la COVID, a qui es permet circular per la via pública, tot respectant les mesures per evitar el contagi.

A banda de l'afectació directa que la COVID-19 pot tenir per a la salut física dels infants i adolescents, que certament sembla que en la majoria de casos és lleu, i de l'afectació específica en determinats col·lectius de població infantil especialment exposats al virus, les mesures de contenció imposades arran de la propagació del virus afecten de manera especial la salut emocional i, per tant, el desenvolupament integral dels infants.

El dia 18 de març, la revista FAROS alerta que el confinament pot afectar la salut i el benestar dels infants de manera superior a la resta de la població, atès que els infants estan en procés de desenvolupament i depenen en major grau de l'entorn per regular les emocions i les conductes. La necessitat d'hàbits i de rutines és especialment sensible en el cas dels infants, i també la necessitat d'activitat motriu a l'aire lliure i d'interactuar entre iguals.

- Els canvis i manca d'ordre en els hàbits afecta la salut de tot el conjunt de població, però especialment la infantil i juvenil, i de manera molt marcada en les primeres franges d'edat, de 0 a 3 anys.

- El moviment físic i de l'entorn exterior també són d'una importància vital en el cas dels infants i adolescents, perquè estan en un moment de creixement i el contacte amb la natura i l'exercici físic també ajuden a la regulació i a l'equilibri emocional.
- La inestabilitat i la incertesa també generen intranquil·litat, desconfiança i malestar entre els infants. Així, els infants estan en procés de desenvolupament i formació de la seva personalitat, estan aprenent a regular les seves reaccions i emocions i els costa més adaptar-se als canvis i les incerteses.
- Finalment, la convivència i la interacció amb iguals com a element de construcció de la personalitat i desenvolupament són fonamentals, i l'escola n'és l'eix vertebrador, que és més accentuat en cas que a la família no hi hagi més infants amb qui relacionar-se durant el període de confinament.

S'aporten eines i recomanacions per reduir aquests efectes adversos, però cal tenir en compte l'especial vulnerabilitat d'aquest col·lectiu, com posa de manifest l'entitat Sant Joan de Déu, especialitzada en salut pediàtrica, en la revista especialitzada en salut infantojuvenil de l'entitat.

Per la seva banda, el Departament de Salut, per fer front a l'emergència sanitària, en data 23 de març pren la decisió d'unificar la gestió de l'UCI hospitalària a tot Catalunya, i en aquest sentit s'indica que es concentraran els parts i l'atenció pediàtrica en alguns hospitals per aïllar-los de la COVID-19.

El Síndic entén que aquesta és una mesura adequada per tractar de manera específica la salut dels infants i adolescents en la gestió de la crisi sanitària.

No obstant això, caldria millorar la informació proporcionada directament a aquest col·lectiu, i respecte a la malaltia, la protecció proporcionada als infants i adolescents envers el contagi i la garantia de l'atenció a la salut dels infants i adolescents de manera integral durant la crisi pel coronavirus.

Amb relació a les necessitats específiques per al desenvolupament i la salut dels infants i adolescents, hi ha algunes veus que reclamen que s'ajustin de manera prudent però específica les mesures de confinament, perquè els infants i adolescents puguin fer alguna activitat a l'aire lliure o d'exercici físic si no es disposa de prou espai a casa, tot mantenint les distàncies de seguretat i en funció de l'edat i les necessitats de l'infant.

Cal valorar que, a banda del dret a la salut, l'article 31 de la Convenció recull de manera concreta el dret de l'infant al descans, l'esplai, el joc i les activitats d'esbarjo adequades a la seva edat.

El Síndic entén que la regulació i el control d'aquests supòsits pot resultar complicada i pot comprometre les mesures de protecció i contenció de la propagació del virus, però vol posar l'atenció en l'exigència que es valorin aquestes necessitats específiques i es justifiqui la decisió presa també tenint en compte aquestes necessitats i drets, i així s'expliqui a la població afectada, principalment els infants i adolescents.

El Síndic entén que la regulació i el control d'aquests supòsits pot resultar complicada i pot comprometre les mesures de protecció i contenció de la propagació del virus, però vol posar l'atenció en l'exigència que es valorin aquestes necessitats específiques per poder ajustar de manera prudent però específica les mesures de confinament, de manera que els infants i adolescents puguin fer alguna activitat l'aire lliure i d'exercici físic, tot mantenint les distàncies de seguretat i en funció de l'edat i les necessitats de l'infant. En tot cas, sigui quina sigui la determinació que es prengui sobre aquesta qüestió, es demana que es justifiqui la decisió presa, també tenint en compte aquestes necessitats i drets, i així s'expliqui a la població afectada, principalment els infants i adolescents.

3. Dret a l'educació en igualtat d'oportunitats

El dret a l'educació dels infants i adolescents és un dels drets més directament afectats per les mesures de contenció de la propagació de la COVID-19 que s'han pres. El tancament de centres educatius i la suspensió de tot tipus d'activitats educatives i de lleure, i també esportives i culturals, ha abocat els infants i adolescents a casa seva i amb la seva família.

El dret a l'educació obligatòria i gratuïta per a tothom és un dret bàsic que de manera temporal ha quedat en situació suspensiva.

A més, l'escola, com a institució, és un dels instruments més importants per garantir la cohesió i la inclusió socials. L'educació continua sent un dels factors principals que facilita l'ascens social, i l'escola també és un espai on tots els infants i adolescents, també aquells amb necessitats educatives especials, malgrat les dificultats encara existents en el sistema educatiu per atendre-les adequadament, poden gaudir d'un espai inclusiu de convivència i d'aprenentatge.

Així mateix, l'escola és una institució de protecció i de detecció de risc en els casos d'infants que viuen situacions de negligència o maltractament, violència masclista o abusos sexuals, i garanteix un espai de convivència per a tots els infants i adolescents entre iguals en un marc comú i estable.

El Síndic ha remarcat en les seves resolucions i informes, i també es plasma en els protocols de prevenció, detecció i coordinació en casos de maltractament infantil i juvenil, que l'escola és un àmbit on tot infant passa moltes hores de la seva vida i és un element clau per poder detectar i abordar situacions que d'una altra manera restarien invisibilitzades, i on molts infants poden trobar l'espai de confiança i tranquil·litat que els manca a casa seva.

També cal remarcar la important funció educativa i social que de manera complementària a l'escola desenvolupen les entitats de lleure, culturals i esportives, que contribueixen igualment a l'aprenentatge i a la convivència, i que també s'han vist interrompudes.

Recentment, arran de la crisi de la COVID-19, la UNESCO remarcava que al món hi havia aproximadament 363 milions d'alumnes que s'havien quedat sense escola. Les recomanacions de la UNESCO pel que fa a la garantia del dret a l'educació en sentit formal i estricte, com a transmissió d'aprenentatge i

coneixements, són la creació d'espais d'aprenentatge i de comunitat basades principalment en l'ús de la tecnologia.

Certament, l'ús de les tecnologies en l'aprenentatge afavoreix la continuïtat de l'aprenentatge i el contacte amb l'entorn escolar des de les llars de l'alumnat.

Ara bé, l'ús de les tecnologies a les aules ja havia generat queixes i actuacions a la institució pel que comporta de discriminació per raons socioeconòmiques entre l'alumnat i també entre centres educatius, cosa que afavoreix la segregació escolar. El conseller d'Educació, coneixedor d'aquesta bretxa digital existent entre l'alumnat i els centres, ha indicat que les activitats proposades durant el període de confinament no es consideraran ni lectives ni avaluables.

No obstant això, en constatar que la situació de confinament previsiblement s'allargarà més enllà dels quinze dies inicialment anunciats, el Departament d'Educació ha fet arribar un seguit de recomanacions als centres educatius, i també a les famílies afectades, i d'altra banda, ha ofert formació en eines digitals al professorat per ajustar-se a la demanda actual.

A més, igual que ha fet el Ministeri d'Educació de l'Estat espanyol, s'ha arribat a un acord amb la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals perquè es treballin continguts formatius des dels mitjans de comunicació públics adreçats a infants i joves per garantir un accés més universal a les famílies que sí que disposen de ràdio o televisió i no disposen d'altres dispositius tecnològics.

El Pla d'acció: Centres educatius en línia pretén pal·liar les dificultats d'alguns centres educatius i la seva comunitat educativa de seguir un aprenentatge de qualitat i en termes d'equitat. Aquesta embranzida en la formació del professorat i l'actualització digital de molts centres sens dubte pot ajudar a millorar l'equitat entre l'alumnat i els centres, no només per a la crisi del coronavirus, sinó d'ara en endavant, ja que hi ha molts centres i famílies que ja havien integrat les eines digitals com a mètode habitual d'aprenentatge, mentre d'altres no havien pogut tenir-hi accés fins ara. Cal tenir en compte que l'alfabetització i la competència digital es preveu en el pla TAC dels centres educatius.

Malgrat això, és difícil assegurar un seguiment equitatiu entre l'alumnat una vegada aquest s'allunya del seu entorn escolar, ja que les problemàtiques i dificultats familiars i als habitatges no són equitatives i, per tant, malgrat que les activitats que es proposin vetllin per l'autonomia en la seva realització per part de l'alumnat, ja hi ha diversos professionals de centres d'alta complexitat que han manifestat les dificultats per contactar amb les famílies per proporcionar-los informació i directrius sobre les activitats proposades pel Departament.

D'altra banda, pel que fa a les eines d'aprenentatge en l'entorn digital, cal fer esment de les consideracions que ja s'han fet arribar al Departament en el marc d'altres actuacions pel que fa a l'ús d'entorns gratuïts com poden ser els que ofereixen les eines de Google. La utilització d'aquests entorns planteja dilemes pel que fa a l'ús i la protecció de les dades que ara s'hauran d'abordar de manera urgent pel fet que hi ha una necessitat peremptòria d'accedir a eines que en molts centres no es feien servir, dilema, però, que ja ha estat present als centres que n'han fet ús fins ara.

Cal veure, però, com es poden equilibrar i complir la resta de funcions que desenvolupa l'escola en els infants i adolescents, més enllà de l'aprenentatge reglat, si el confinament, i per tant el tancament dels centres educatius, s'allarga molt en el temps.

Cal valorar conjuntament amb els equips educatius quines són les millors eines per no perdre el contacte, l'acompanyament i el seguiment de l'alumnat en la dimensió de creixement emocional, convivència i protecció que les escoles també tenen per missió de desenvolupar en l'alumnat.

Cal vetllar especialment pel seguiment i les mesures adequades per mitigar els efectes del tancament de les escoles en el seguiment dels estudis de l'alumnat de famílies més desfavorides, i també per proveir de material accessible i adaptat als estudiants que ho necessitin.

També cal augmentar els esforços perquè l'alumnat amb risc d'abandonament escolar tingui una supervisió i control perquè aquesta aturada no l'aboqui a l'abandonament definitiu.

Cal treballar conjuntament amb els serveis socials i de salut de referència les situacions que puguin ser objecte de seguiment per la situació de risc de desprotecció que es pugui detectar, i també violències a la llar, i fomentar el treball amb les famílies que ho requereixin adaptant-lo a les necessitats que presentin, tot valorant l'opció de reforçar els recursos humans en els entorns escolars que requereixin més seguiment i dedicació.

4. Drets dels infants amb algun tipus de discapacitat a gaudir d'una vida plena i rebre atencions adequades (article 23)

El dia 20 de març, l'OMS va publicar un conjunt de recomanacions relacionades amb les persones amb discapacitat com a col·lectiu especialment vulnerable i amb més risc de contagi que la població general. Segons l'OMS les persones cuidadores i els serveis d'atenció a la població amb discapacitat han de ser prioritaris com a receptors d'equips de protecció que distribueixin les administracions, com ara mascaretes, guants.

El document inclou consideracions per a una correcta atenció del col·lectiu a la llar i per a la bona salut física i mental de les persones que conviuen, i també l'accessibilitat als missatges i les informacions emeses que transmetin les autoritats durant la crisi, amb mesures que tinguin en compte les discapacitats sensorials, intel·lectuals i el deteriorament cognitiu.

Es recomana habilitar telèfons específics de consulta i sobre les necessitats específiques de rehabilitació, ja que les persones amb discapacitat requereixen en general un major seguiment, control sanitari i assistencial. També cal preveure les necessitats especials que té l'alumnat a l'hora de seguir les classes des de casa, com s'ha assenyalat.

A banda de l'excepció feta en el marc de la Instrucció de 19 de març de 2020, mitjançant la qual s'estableixen criteris interpretatius per a la gestió de la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19 als infants i adolescents amb TEA i

trastorn conducta agreujat per la situació de confinament pel que fa a la llibertat de circulació, manquen altres especificitats pel que fa al col·lectiu d'infants amb discapacitat que requereixin algun tipus d'atenció específica per raó del confinament.

En aquest sentit, cal remarcar la decisió de tancar els centres de desenvolupament infantil i atenció precoç, els centres d'atenció a persones amb discapacitat i els serveis de valoració de la dependència.

Una mesura similar es va prendre el dia 11 de març a la Comunitat de Madrid, mitjançant la Resolució d'11 de març, de la Direcció General de Salut Pública de la Comunitat de Madrid, i a Navarra, l'Ordre Foral 132/2020, de 17 de març.

Cal valorar com es cobreix l'atenció que proporcionen aquests serveis als infants que en fan ús.

Així mateix, COCARMI, el Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat, principal plataforma de defensa del col·lectiu, el dia 13 de març va alertar de la necessitat d'un protocol específic d'atenció i de suport per a persones amb discapacitat, ja que és un col·lectiu especialment vulnerable i amb més risc de contagi.

D'altra banda, la Federació Catalana de l'Autisme, en data 24 de març, va denunciar que les famílies amb infants amb TEA senten insults quan surten al carrer per acompanyar infants amb TEA. Són infants amb necessitat de tenir rutines molt estables i el fet de perdre-les pot ocasionar trastorns conductuals importants. Per aquest motiu, han estat exceptuats de les mesures de confinament absolut determinades en l'àmbit estatal.

Tenint en compte que la discapacitat és un element de vulnerabilitat i que requereix mesures específiques, cal valorar si entre les mesures preses per frenar l'expansió de la COVID-19 s'ha pres en consideració aquest col·lectiu i en especial els infants amb diversitat funcional i els cuidadors habitual.

També cal esmerçar esforços a difondre informació adequada i adaptada a les necessitats del col·lectiu i a evitar que es produeixin situacions de discriminació.

Així mateix, cal assegurar el suport a les famílies a través de l'adaptació dels serveis de què eren beneficiaris els infants i adolescents a les necessitats actuals amb la seguretat requerida.

5. Dret a la protecció contra tota forma de violència física o mental. Els infants institucionalitzats i el dret a mantenir el vincle amb els seus pares (articles 19 i 20)

La separació temporal o permanent de l'infant o adolescent del seu entorn familiar quan el seu interès primordial així ho aconselli cal que es faci en les millors condicions possibles, i són múltiples les recomanacions en aquest sentit que ha fet arribar la institució perquè, en cas que l'infant no pugui ser acollit en família aliena o extensa, pugui viure en un lloc com més similar a l'entorn familiar millor.

Les mesures preses per evitar el contagi per COVID-19, interrupció de sortides i activitats en centres residencials, interrupció de visites en serveis de punts de trobada, limitació de les visites i les sortides dels familiars al centre i els espais EVIA, i també les visites de seguiment domiciliari, afecten el dret de l'infant a comunicar-se, a relacionar-se i a rebre visites dels seus familiars, llevat que l'interès superior de l'infant ho aconselli.

Aquestes limitacions en les visites i sortides de centres de protecció també s'han aplicat en altres comunitats, com ara l'Acord del Consell de Govern de les Illes Balears de 16 de març de 2020 o la Resolució de 13 de març de 2020 de la Conselleria de Serveis Socials i la Ciutadania de la Rioja, mitjançant la qual se suspèn el règim de contactes de menors que es troben sota la guarda de la Comunitat de la Rioja, exceptuant-ne casos d'urgència degudament justificats. No obstant això, cal valorar el dret de l'infant a mantenir el contacte regular amb els pares i a mantenir el vincle amb els seus progenitors.

D'altra banda, i pel que fa a la seguretat i la protecció als centres, mitjançant la Instrucció 3/2020, de 12 de març, la DGAIA dicta mesures a adoptar pels centres de caràcter residencial de totes les tipologies dependents de la DGAIA amb relació a la COVID-19. Entre les mesures dictades, hi ha mesures d'evitació de compartir espais al mateix temps, de compartir estris de neteja, roba, tovalloles, de ventilació d'espais comuns, de distància interpersonal i d'intensificació de neteja. També es preveu l'aïllament preventiu seguint les recomanacions emeses pel Departament de Salut.

Personal educador social de diversos CRAE ha iniciat una campanya de denúncia de la manca de condicions adequades, situació que ja ha posat de manifest la institució en actuacions sobre les mancances en les condicions laborals del col·lectiu, però que, segons s'exposa en els comunicats del dia 23 de març, s'evidencien encara més amb la gestió de la crisi del coronavirus.

Segons aquest col·lectiu, els CRAE estan al límit per falta de mesures preventives adaptades a la seva especial situació. La DGAIA, entre les mesures proposades, indicava que s'havia de protegir el personal sensible per afeccions prèvies de fer tasques d'atenció directa, s'havien de prendre mesures d'higiene i seguir les mesures indicades pel CAP de referència en cas de simptomatologia.

Segons assenyala el sindicat CNT, aquestes indicacions són abstractes i insuficients i deleguen a les entitats que gestionen els CRAE l'aplicació de les mesures o no.

Denuncien que a la majoria de centres no hi ha avaluacions de riscos i no hi ha mascaretes ni guants ni protocols davant possibles contagis ni es respecten les quarantenes preventives. Es concreta un cas d'adolescent confirmat com a positiu del CRAE El Mas que continua al centre en contacte amb els professionals i els altres adolescents ingressats. També denuncien que el confinament que es duu a terme amb torns de personal de 24 hores.

En qualsevol cas, en primer lloc, és clar que la situació de tot infant institucionalitzat és de molt més risc de contraure la malaltia per la proximitat amb què conviu amb altres persones, i cal extremar les precaucions i les mesures de seguretat i higiene entre els infants i adolescents ingressats i els professionals que els atenen.

En segon lloc, cal que la situació d'excepcionalitat no suposi un doble greuge respecte el que ja suposa l'internament en un centre residencial en la vida d'un infant o adolescent.

Cal preservar en la mesura que sigui possible, i atesa l'especial vulnerabilitat d'aquest col·lectiu, el desenvolupament d'activitats educatives i de lleure i vetllar perquè puguin mantenir les visites i el vincle amb els seus pares i familiars, malgrat les restriccions i les limitacions a les entrades i sortides dels centres, tot establint mecanismes de comunicació alternatius i mantenint les visites amb les mesures de seguretat adequades.

Cal prendre en consideració les situacions d'abandonament i de maltractament patides per la major part dels infants i adolescents ingressats en un centre del sistema de protecció i la necessitat de garantir el seu dret a la recuperació física i psicològica en un ambient que protegeixi la salut, l'autoestima i la dignitat de l'infant d'acord amb l'article 39 de la Convenció.

En aquest sentit, seria recomanable reforçar el suport educatiu i psicològic per treballar la situació de confinament, que pot dificultar més el procés de recuperació emocional en què es puguin trobar alguns d'aquests infants.

Pel que fa als adolescents que es troben en centres educatius de justícia juvenil, segons s'ha informat, s'apliquen les restriccions d'entrades i de sortides que s'apliquen als centres penitenciaris.

Cal recordar que l'activitat dels centres de justícia juvenil té com a objectiu fonamental la integració i reinserció social dels joves sentenciats mitjançant l'aplicació de mesures eminentment educatives i responsabilitzadores, i també la custòdia de tots els menors i joves internats amb mesures cautelars i definitives.

El principi de resocialització preveu que qualsevol activitat del centre en què s'executi una mesura d'internament sigui inspirada pel principi que el menor internat és subjecte dret i continua formant part de la societat. En conseqüència, la vida al centre ha de prendre com a referència la vida en llibertat i ha de reduir al màxim els efectes negatius de l'internament pugui representar per al menor i la seva família, tot afavorint els vincles socials el contacte amb els familiars i les persones properes, i la col·laboració i la participació de les entitats públiques i privades en el procés d'integració social, especialment de les més properes geogràficament i culturalment (article 55 de la Llei orgànica de responsabilitat penal del menor 5/2000, de 5 de gener).

En aquest sentit, s'ha d'entendre també que en el cas dels adolescents internats per la comissió de delictes caldria valorar i ponderar la limitació en les sortides i visites amb les necessitats de preservar la salut pública, però també al principi de resocialització envers el menor infractor.

El dia 24 de març les presons catalanes van anunciar que iniciaven un pla pilot perquè els interns contactin per videoconferència amb els seus familiars mentre dura el confinament segons ha informat el Departament de Justícia.

En aquest sentit, el Síndic considera convenient estudiar les vies disponibles per fer extensiu aquest mecanisme de comunicació i manteniment del vincle amb els familiars a tots els centres, però principalment als centres de justícia juvenil i a les comunicacions d'interns també amb els infants, sempre que ho aconselli el seu interès superior.

6. El teletreball, la invisibilització de la cura dels infants i el risc de perpetuar l'impacte de gènere

El teletreball s'ha revelat, juntament amb altres mesures de flexibilització de la jornada i de conciliació laboral, com una de les mesures més eficaces per resoldre la necessitat d'atenció i cura dels infants a càrrec davant del tancament dels centres educatius, i així s'ha recollit en el Reial decret-llei 8/2020, de 17 de març, de mesures urgents extraordinàries per fer front a l'impacte econòmic i social de la COVID-19.

El Síndic vol fer notar que aquest tipus de mesures poden invisibilitzar la tasca de la cura dels infants, que és una tasca que requereix atenció i dedicació plena.

El treball domèstic i de cura, que ha estat adjudicat tradicionalment a les dones i exclòs històricament de qualsevol anàlisi socioeconòmica, a banda de no estar socialment reconegut ni monetaritzat econòmicament, pot quedar relegat a la invisibilitat de nou en aquest moment excepcional, atès que no se'n poden fer càrrec persones contractades per fer aquesta tasca (servei domèstic) ni les institucions com ara escoles bressols i centres educatius.

D'altra banda, val a dir que el servei domèstic, també principalment feminitzat, no està prou protegit en la situació d'emergència social en què ens trobem davant la suspensió i extinció contractual, com tampoc ho estan altres feines precaritzades.

La cura dels infants i la tasca de cura absolutament fonamental per al desenvolupament humà i de les societats acostumen a recaure en les dones, com s'ha dit, encara ara i a les nostres societats modernes, tal com demostren nombrosos estudis que atribueixen a les dones el doble de dedicació d'hores en aquest àmbit elemental per al sosteniment de la societat. Per tant, a més d'invisibilitzada, la cura i l'atenció dels infants en aquesta situació probablement també serà majoritàriament feminitzada.

En aquest sentit, cal establir mecanismes perquè les mesures previstes en el Reial decret-llei 8/2020 per garantir la cura dels infants davant aquesta situació excepcional no tinguin de nou un impacte de gènere, i evitar que es perpetui la situació d'iniquitat per raó de gènere ja existent en el món laboral.

Els permisos que es preveuen actualment per conciliar la vida laboral i la cura dels infants en l'ordenament laboral parteixen de situacions ordinàries en què l'escola bressol i l'escola funcionen, i la conciliació de la vida laboral i familiar es concep, per tant, dins una estructura social que disposa d'aquests serveis públics d'atenció als infants i adolescents.

Tampoc no es distingeix el tracte ni els permisos disponibles en funció de la situació familiar, família monoparental (femenina o masculina), separacions

parentals, nombre i edat dels infants a càrrec, discapacitats, contagi de la malaltia i necessitat d'aïllament dels progenitors o infants, etc. La variabilitat de possibilitats i casuístiques i la peremptorietat de la situació exigeixen la col·laboració d'empreses i treballadors i de la ciutadania en general per arribar a acords que impliquin relaxació de les obligacions laborals i no generin excés de conflictivitat als tribunals posteriorment.

De fet, els articles 5 i 6 del Reial decret-llei 8/2020, de 17 de març, es fa una petició a la conciliació i la proporcionalitat en l'acomodament dels treballadors a les necessitats d'activitat de l'empresa, però cal posar en relleu la necessitat de preservar el dret a l'atenció i la cura dels infants i adolescents dependents i la situació d'iniquitat que es pot presentar en aquest àmbit en funció de les estructures familiars, necessitats existents, i àmbit i tipologia de feina habitual de les persones cuidadores.

Per aquesta raó, el Síndic demana a les administracions públiques que l'opció del teletreball no sigui considerada sense més una organització que permet compatibilitzar la cura dels infants i l'activitat laboral, ja que invisibilitza de nou les tasques de cura i comporta la desprotecció o l'atenció inadequada dels infants que requereixen la dedicació i l'atenció de les persones cuidadores i que es vetlli perquè les mesures de flexibilització i l'adaptació de les jornades no perjudiquin les dones.

A les persones que hagin de treballar des de casa i cuidar els infants per garantir-los l'atenció, la protecció i el benestar durant aquesta situació d'emergència sanitària no es pot exigir la mateixa productivitat com a treballadores, i cal valorar com es poden preveure aquestes situacions a efectes de responsabilitat social.

La manca de reconeixement de la tasca de cura i la invisibilització dels infants en les mesures preses per conciliar la vida laboral i familiar quan manca l'estructura social que sosté l'atenció i l'educació dels infants (els centres educatius) vulnera els drets d'aquests infants i adolescents a qui no es garanteix en forma de temps i dedicació l'atenció dels pares durant el confinament.

7. Dobles i triples vulnerabilitats. El dret de tots els infants a un nivell de vida adequat (article 27)

A banda de les especials vulnerabilitats i mancances especificades, els efectes de les mesures acordades en les famílies empobrides i amb dificultats pel que fa a la provisió d'habitatge digne, i també subministraments i cobertura de necessitats bàsiques, són doblement o triplement dificultosos quan tenen infants sense escolaritzar.

La situació de confinament en habitatges sobreocupats, amb poca il·luminació i ventilació, genera una forta discriminació per raó socioeconòmica entre les famílies i els infants que en formen part, que se suma a la ja existent en una situació ordinària.

En aquest sentit, s'han aplicat mesures com ara el manteniment dels serveis socials per atendre casos d'urgència i emergència social. S'han adoptat mesures com ara l'ajornament del pagament del lloguer de pisos públics de l'Ajuntament

de Barcelona, i s'han mantingut a través de les targetes menjador els ajuts del menjador escolar. També s'està discutint una proposta feta al Govern estatal d'aplicar una suspensió del pagament del lloguer de l'habitatge a les persones que han estat més afectades per les conseqüències de la pandèmia. També s'han previst mesures extraordinàries per garantir l'accés al subministrament de serveis bàsics, el pagament de les hipoteques, el subsidi d'atur i el pagament d'impostos, entre d'altres.

No obstant això, en situacions de precarietat econòmica i social, i pel que fa als infants, l'escola proporciona a l'infant un entorn estable i de satisfacció de necessitats materials i emocionals que, malgrat les mesures preses per pal·liar-ho, són encara més difícils de suplir en famílies que viuen en situacions molt precaritzades.

D'altra banda, les situacions de violència domèstica, d'acord amb la informació proporcionada per l'Institut Català de les Dones, s'han incrementat, si es té en compte que s'han doblat les trucades telefòniques rebudes durant el període de confinament. El risc que es produeixin o augmentin situacions de crisi i violència en famílies que ja presenten una vulnerabilitat en aquest sentit, i que han pogut ser detectades pels serveis socials, és elevat en situació de confinament.

També cal fer una menció específica dels migrants sense referents familiars, dels adolescents escapolits, i també dels adolescents extutelats en la franja d'edat 18-21 i les adolescents possibles víctimes de tràfic.

Per tant, lluny de reduir durant aquest període, cal augmentar la dedicació i els esforços en la detecció de situacions de risc i desprotecció per a infants i adolescents i proporcionar l'acompanyament econòmic i social a les famílies més vulnerables que, per les condicions de precarietat econòmica o les dificultats socials que presenten, no poden assegurar el nivell de benestar adequat dels infants que tenen a càrrec.

En aquests moments, els serveis socials, malgrat les dificultats de coordinació i contacte presencial, s'han de poder dotar adequadament per fer front a un augment significatiu de l'encàrrec encomanat, i poder fer un seguiment adequat, amb les mesures de seguretat que convinguin. A aquest efecte, s'ha previst la dotació del Fons Social Extraordinari en el Reial decret-llei 8/2020, de 17 de març, per prioritzar l'atenció a famílies amb infants a càrrec.

RECOMANACIONS

A l'efecte de contribuir a posar en relleu els drets dels infants i adolescents en la gestió d'aquesta crisi sanitària sense precedents, en compliment de les funcions encomanades, i sense qüestionar les mesures fonamentades en els coneixements científics i tècnics que han pres les diferents administracions competents, amb la peremptorietat que ha exigint la situació, el Síndic **recomana:**

A TOTES LES ADMINISTRACIONS I INSTITUCIONS INTERVINENTS

1. Cal esmerçar esforços perquè les administracions i les institucions intervinents, en totes les decisions que s'adoptin, prenguin en consideració l'interès primordial dels infants i adolescents.

Interès superior de l'infant, participació i escolta

2. En aquest sentit, i especialment pel que fa a les decisions que afecten més directament els infants, cal que les autoritats comuniquin i expliquin per les vies més accessibles a aquest col·lectiu, en un llenguatge entenedor i adaptat a les diverses edats, el motiu de les decisions preses, les afectacions en els seus drets i la ponderació que s'ha fet, a l'hora de prendre les mesures, de les conseqüències que comporten per determinar que són proporcionals i necessàries.

3. Que es valorin les opcions disponibles perquè es pugui canalitzar la participació dels infants i adolescents en aquestes decisions, i l'aportació de propostes, dubtes i consideracions sobre aquestes qüestions, ja sigui per mitjà dels òrgans de participació existents a aquest efecte (Consell Nacional d'Infants i Adolescents, Consells Municipals d'Infància, Consells de Joves, etc.) o altres canals que es considerin oportuns.

4. Pel que fa a la mobilitat, malgrat que la regulació i el control d'aquests supòsits pot resultar complicada i pot comprometre les mesures de protecció i contenció de la propagació del virus, demana que es valorin les necessitats específiques dels infants, per poder ajustar de manera prudent les mesures de confinament, de manera que els infants i adolescents puguin fer alguna activitat l'aire lliure i d'exercici físic, tot mantenint les distàncies de seguretat i en funció de l'edat i les circumstàncies de l'infant.

AL DEPARTAMENT DE SALUT

Atenció a la salut integral dels infants

5. Que es continuï prioritzant l'atenció a la salut dels infants i adolescents. En aquest sentit, es valora molt positivament l'adequació d'entorns sanitaris i hospitalaris per a l'atenció d'aquest segment de població, que requereix la continuïtat assistencial de manera independent al tractament de la COVID-19, tal com ha anunciat el Departament de Salut.

6. Que s'informi adequadament la població sobre la necessitat de protegir els infants i adolescents també d'aquesta pandèmia, ja que l'OMS la qualifica de població de risc, tot focalitzant l'atenció als col·lectius especialment vulnerables, infants diabètics, amb problemes metabòlics, amb trastorns de conducta, amb risc d'immunosupressió, nadons i dones embarassades, especialment.

7. Que es difonguin de manera extensa i adequada, a través dels mitjans de comunicació i altres vies que puguin ser accessibles a la major part de la població, recomanacions i consells pediàtrics per atendre la situació de

confinament de manera que generi la mínima afectació en la gestió i regulació emocional i en el desenvolupament integral en els infants i adolescents.

8. Que es valori, amb la col·laboració de facultatius i tècnics especialistes en salut pediàtrica i altres professionals implicats, la possibilitat de preveure algun tipus d'excepcionalitat amb les mesures de seguretat ajustades a la necessitat de contenció del virus i garanties de salut pública adequades per atendre les específiques necessitats de moviment i contacte amb l'entorn exterior de la població infantil, en funció de l'edat i les circumstàncies personals que es determinin. Si és així, plantejar-ho a les autoritats competents.

AL DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

Dret a educació de qualitat, inclusiva i en condicions d'equitat. Les garanties de l'escola com a institució

9. En consonància amb els esforços que manifesta que està fent el Departament d'Educació, cal garantir el dret a l'educació gratuïta i obligatòria al conjunt de l'alumnat tot mantenint la qualitat de l'ensenyament però també l'equitat i la inclusió del sistema, i també garantir l'acompanyament i el seguiment de l'alumnat que, per les seves condicions familiars, socioeconòmiques i també de necessitats educatives especials, pot tenir més dificultats en l'accessibilitat i el seguiment dels aprenentatges.

10. Aprofitant l'esforç accelerat per fer extensible a tota la comunitat educativa l'ús de les tecnologies digitals per a l'aprenentatge, que es preveu que tingui continuïtat un cop superada la situació d'emergència actual, cal valorar la conveniència de la dotació d'un sistema d'eines digitals propi amb garanties de seguretat en l'ús i la protecció de dades.

11. A banda de la continuïtat en l'aprenentatge formal de l'alumnat, cal traslladar indicacions al personal docent perquè es facin les tasques de seguiment i d'acompanyament de tot l'alumnat, especialment de l'alumnat amb risc d'abandonament escolar.

12. Així mateix, cal treballar conjuntament amb els serveis socials i de salut de referència el seguiment de les situacions familiars de risc tot complint amb les garanties de seguretat prescrites en matèria de salut pública.

13. Pel que fa a la manca de convivència al centre escolar entre iguals, i especialment per a l'alumnat amb més dificultats de contacte per les seves característiques i condicions personals o ambientals, les indicacions al personal docent han de preveure l'ús d'eines digitals o telefòniques per treballar l'acompanyament i la continuïtat del treball en la comunitat educativa i no només individual.

14. Cal que els materials i les eines facilitades puguin ser com més accessibles i adaptades a l'alumnat amb diversitat funcional millor.

AL DEPARTAMENT DE TREBALL, AFERS SOCIALS I FAMÍLIES

Infants i adolescents amb discapacitat. Atenció a les necessitats específiques

15. Cal garantir l'assistència i l'acompanyament a les famílies amb alumnat amb discapacitats perquè se'n pugui fer un seguiment i que puguin disposar dels serveis d'atenció domiciliària que requereixin, amb la seguretat necessària.

Infants i adolescents institucionalitzats. Seguretat i protecció, manteniment del vincle i suport psicològic i emocional

16. Per als infants i adolescents institucionalitzat en centres de protecció o justícia juvenil i per als infants de persones recluses, i també per als espais EVIA i punts de trobada, cal agilitar sistemes segurs de comunicació i manteniment del vincle, sempre que així ho aconselli l'interès superior de l'infant, amb les mesures de seguretat i protecció convenients.

17. Pel que fa a la convivència i vida quotidiana als centres residencials, centres penitenciaris i centres educatius de justícia juvenil, en què el risc de contagi de la COVID-19 és superior al d'una llar familiar, cal extremar precaucions i dotar de consignes i protocols clars de protecció el personal i els infants i adolescents ingressats.

18. També cal preveure mesures específiques d'acompanyament emocional i psicològic per als infants i adolescents que, ateses les circumstàncies de confinament i la situació de dany emocional prèviament viscuda, poden presentar una major predisposició a patir problemes de salut mental i estabilitat emocional.

19. Cal garantir que totes aquestes mesures de protecció i seguretat en la convivència als centres, tot i seguir les indicacions i els protocols del Departament de Salut, interfereixin el mínim possible en el desenvolupament de les activitats quotidianes educatives i de lleure dels infants i adolescents que viuen.

AL DEPARTAMENT DE TREBALL, AFERS SOCIALS I FAMÍLIES

Noves formes de treball i mesures de flexibilització. Visibilitzar i valoritzar la cura i atenció dels infants i adolescents. Biaix de gènere

20. Pel que fa a les noves formes de treball i les mesures de conciliació presentades, cal vetllar perquè no suposin un greuge en el biaix de gènere ja existent en la tasca de cura i de treball domèstic.

21. Cal posar una atenció especial en les diverses configuracions familiars i circumstàncies personals perquè les mesures no suposin una nova discriminació (monoparentalitat, separacions parentals, precarietat laboral, discapacitat, malaltia, etc.).

22. Cal fer un seguiment de les mesures adoptades en els diferents sectors amb especial esment del teletreball. El seguiment de les mesures de flexibilització adoptades com de teletreball ha de ser tant amb relació al personal dependent de l'Administració pública com en l'àmbit privat.

Cal que aquesta eina de treball a distància no s'utilitzi en detriment de la tasca d'atenció i de cura dels infants i adolescents a càrrec, i cal que les administracions facin un esforç, aprofitant les circumstàncies i la consciència social col·lectiva existent en la lluita per combatre la propagació de la malaltia, també en la responsabilitat social i econòmica en la tasca de cura i atenció de les persones dependents i els infants, de manera que es visibilitzi i es valori en el temps i la monetització.

AL DEPARTAMENT DE TREBALL, AFERS SOCIALS I FAMÍLIES I CORPORACIONS LOCALS

Situacions de doble, triple vulnerabilitat. La precarietat econòmica i social i les situacions de risc de desprotecció

23. Finalment, i no menys important, cal que els serveis socials (dotats a aquest efecte) restin coordinats i amatents a les situacions d'emergència social ja preexistents i les que es desencadenin amb la crisi sanitària i el conjunt de mesures adoptades, amb una consideració especial als infants i adolescents afectats.

24. En aquest sentit, s'han fet esforços per augmentar la dotació i mantenir el servei actiu d'atenció a la violència domèstica per assumir el major risc que la situació de confinament suposa per a les famílies més vulnerables a aquesta problemàtica. Que aquesta situació d'emergència sanitària es valori com a situació d'emergència social perquè es pugui fer un seguiment acurat de totes les realitats detectades i es puguin fer aflorar les situacions de patiment que poden quedar invisibilitzades dins les llars confinades de Catalunya.

Barcelona, 27 de març de 2020